

Версальсько-Вашингтонська система -

система міжнародних відносин, світовий порядок, основи якого були встановлені державами-переможцями, головним чином, Великою Британією, Французькою республікою, США і Японською імперією, після закінчення Першої світової війни.

Сформувалася внаслідок проведення **Паризької** (Версальський, Сен-Жерменський, Нейїський, Тріанонський, Севрський договори) та **Вашингтонської** мирної конференцій (договори 4, 5 та 9 держав) та розробки і підписання ряду міжнародних договорів.

Паризька мирна конференція (1919-1920рр.)

Плани держав-учасниць

Держава	Плани
США	1. Мали претензії на світову гегемонію (панування). 2. Були зацікавлені в реалізації принципу вільної торгівлі та мореплавства. 3. Прагнули встановити свій політичний вплив у Європі.
Велика Британія	1. Намагалася закріпити досягнуте:першість на морях; контроль над більшістю німецьких колоній. 2. Хотіла перешкодити Франції стати лідером у Європі. 3. Була зацікавлена у збереженні Німецької держави для забезпечення рівноваги сил у Європі.
Франція	1. Прагнула ослабити Німеччину, розчленувати її на малі держави. 2. Приєднати Саарський вугільний басейн. 3. Повернути Ельзас і Лотарингію. 4. Захопити значну частину турецьких і німецьких колоній. 5. Встановити своє панівне становище у Європі.

Італія	Претендувала на території на Балканах, якими володіла Австро-Угорщина до ПСВ.
Японія	Претендувала на китайську провінцію Шаньдун.

Версальська система мирних договорів

Договір, дата підписання	Країна, з якою підписаний договір	Зміст
Версальський, червень 1919р.	Німеччина	1. Територіальні зміни • Ельзас і Лотарингія поверталися Франції. • Саарський вугільний басейн передавався Франції під контролем Ліги Націй. • Польщі поверталися частина Верхньої Сілезії (Познань), райони Західної і Східної Пруссії та Померанії. • Місто Гданськ проголошувалося “вільним містом” під управлінням Ліги Націй. • Німеччина позбавлялася своїх колоній, які пізніше були поділені між державами-переможцями. • Частина німецьких територій відходила до Бельгії (Ейпен, Мальмеді), Данії та Литви (північна Морене, частина Шлезвігу). 2. Військові обмеження. • Німеччині заборонялося мати армію, яка перевищувала б 100 тис. чол. (4 тис. офіцерів). • Німеччині заборонялося мати важку артилерію, танки, військову авіацію, підводний флот, великі надводні кораблі. • Генеральний штаб німецької армії підлягав розпуску. • Відмінено загальну військову повинність, армія мала комплектуватися на добровільних засадах. • Рейнська зона — територія, що належала Німеччині на лівому березі Рейну, і смуга завширшки 50 км на його правому березі — оголошувалася демілітаризованою.

		3. Фінансово-економічні . • Державам-переможцям Німеччина повинна була виплачувати значну суму репарацій. Не вдалося встановити суму репарацій. Лише у 1921 р. на Лондонській конференції була встановлена сума репарацій у 132 млрд золотих марок. 4. Утворення міжнародних організацій. Було вирішено створити Лігу Націй - організацію, яка підтримуватиме мир, стабільність і безпеку у всьому світі.
Сен-Жерменський, вересень 1919р.	Австрія	1. У договорі було зазначено, що Австро-Угорщина припинила своє існування. 2. Частина Південного Тіролю передавалася Італії. 3. Австрія визнала незалежність Чехо-Словаччини, до складу якої входили її колишні провінції Богемія і Моравія. 4. Буковина переходила до Румунії. 5. Чисельність австрійської армії обмежувалася 30 тис. чол., скасовувалася військова повинність. 6. Територія Австрії становила 30 тис. кв. км, а населення — 6 млн осіб.
Нейський, листопад 1919р.	Болгарія	1. Частина болгарської території передавалася Румунії (Південна Добруджа). 2. Частина болгарської території відійшла до Греції (Західна Фракія), що позбавляло Болгарію виходу до Егейського моря. 3. Частина Македонії була передана Королівству сербів, хорватів і словенців. 4. Армія не повинна була перевищувати 20 тис. чол. 5. Суму репарацій — 2,25 млрд золотих франків потрібно було сплатити протягом 37 років.
Тріанонський, 4 червня 1920р.	Угорщина	1. Територія Угорщини зменшувалася втричі, а населення — в 2,5 рази. 2. Словаччина і Закарпаття передавалися Чехо-Словаччині. 3. Частина території — Хорватія, західна частина Баната, Воєводина передавалися Королівству сербів, хорватів і словенців (Югославії). 4. Армія не повинна була перевищувати 35 тис. чол. 5. Заборонялася загальна військова повинність. 6. Угорщина позбавлялася права мати авіацію, танки, важку артилерію.

Севрський, серпень 1920р.	Туреччина	1. Договір зафіксував розподіл Османської імперії. 2. Туреччина втратила 80% своєї території (Палестину, Ірак, Сирію, Ліван та ін). 3. Над чорноморськими протоками було встановлено міжнародний контроль. 4. Частина території Туреччини передавалася Греції. 5. Чисельність армії не повинна була перевищувати 50 тис. чол.
--------------------------------------	------------------	---

Вашингтонська мирна конференція 12 листопада 1921р. - 6 лютого 1922р.

Договір	Зміст
“Договір чотирьох держав”, грудень 1921р.	1. Він гарантував острівні володіння його учасників в басейні Тихого океану. 2. Були надані взаємні гарантії недоторканності цих володінь строком на 10 років. 3. Англо-японський союз 1902 р. був розірваний. 4. У випадку загрози якійсь державі сторони вдавалися до взаємних консультацій для прийняття “найрішучіших заходів” з метою захисту своїх інтересів.
“Договір п’яти держав”, лютий 1922р.	1. Він забороняв створювати нові морські бази і посилювати берегову охорону. 2. США одержали право укріплювати острови, які захищали наближення до її територіальних вод. 3. Була встановлена квота водотоннажності лінійного флоту: США і Великої Британії — по 525 тис. т, Японії — 315 тис. т, Франції та Італії — 175 тис. т. 4. Заборонялося будівництво лінкорів водотоннажністю понад 35 тис. тон. 5. Обмежувалася тоннажність і для крейсерів.
“Договір дев’яти держав”, лютий 1922р.	1. Він проголосив принцип суверенітету і територіальної цілісності Китаю. 2. Держави взяли на себе зобов’язання відмовитися від поділу Китаю на сфери впливу. 3. Японія відмовилася від монопольного становища в Китаї. 4. Японія повертала Китаю його колишні німецькі володіння.

	5. Були визнані принципи “відчинених дверей” і “рівних можливостей”, що створило загрозу закабалення (поневолення) Китаю великими державами.
--	--

Наслідки формування Версальсько-Вашингтонської системи

Позитивні	Негативні
1. Ця система завершила процес післявоєнного мирного врегулювання. 2. Підготувала умови для тимчасової стабілізації у сфері міжнародних відносин. 3. Послабила суперечності у 20-х рр. між провідними державами світу. 4. Провідні держави світу відмовилися від війни як засобу вирішення конфліктів. 5. Було визнано право націй на самовизначення. 6. Створено Лігу Націй.	1. Посилилася боротьба в таборі переможців, бо вона закріпила провідну роль: Франції – у Європі, Великої Британії – на Близькому Сході, США – у світі. 2. Вона не створила міцних мирних відносин. 3. Поглибила суперечності між переможеними і переможцями, бо: • весь тягар післявоєнних змін був покладений на переможені народи, що стало основою нових конфліктів; • встановила високі репарації, не враховуючи реальних можливостей переможених країн. 4. Закріпила принципи колоніалізму, запровадивши мандатну систему. 5. Поза Версальсько-Вашингтонською системою залишилася радянська росія, яка не визнала системи післявоєнних договорів.